

5. БЕОГРАДСКО ОГЛЕДАЊЕ: ЕСЕЈИ

Пејзаж, Марија Богојевић

ДРУГА НАГРАДА 12. БЕОКУЛИС-а: ЛИКОВНИ РАД
Галерија КУЛОАР Математчка гимназија Београд
Прва београдска гимназија Београд
Ментор: проф. Марина Чудов

ΟΓΛΕΔΑΛΟ

„ГОРСКИ ВИЈЕНАЦ”

Прва наџрада 5. БЕОГРАДСКОГ ОГЛЕДАЊА

„Што је човјек, а мора бит' човјек”, ријечи су игумана Стефана које ми употпуњују трептај сузних и уморних очију у овом тренутку мисли и самоће. У говору дубоко прожетом филозофским мислима појаснио је проблематику циља постојања човјека на Земљи. Човјек као биће није створен за овај свијет већ за неки бољи, али опет, присиљен је проводити дане на Земљи као биће које она вара, јер на њој не налази оно за чим му душа и срце жуде. Добро је позната проблематика човјековог проклетства, жудње за оним чега је достојан и, супротно, истовремено не марећи за друге.

Циљеви и жеље уско су повезани са младошћу и полетношћу, који када ступе на сцену мијењају погледе на живот, ширећи или пак ломећи крила земаљским птицама. Полетност је кључна, закључујем кроз стихове владике Данила, који каже: „Мед за уста и хладна приоња, / а камоли млада и ватрена!”. Међутим, „страх животу каља образ често”. Много пута у животу су ме грлили ови стихови, истовремено забадајући ми нож у леђа. Водила ме полетност много пута, али нисам имала храбрости урадити све што сам жељела, не кајем се, и знам да нисам једина. Генерално, уопштена тематика „Горског вијенца” је жеља за истребљењем потурица, јасно укрштање двије вјере, два народа, али једне душе. Вјера не премијешта брда, али поставља брда гдје их нема.

Човјек треба да буде вођен мишљу да своје воли, а туђе да поштује, те да се на то ослања кроз све сфере живота. Читајући дјело запазила сам константно превирање и сукобљавање вјера у различитим приликама, док братске љубави и разумијевања нема ни у траговима. Зарад чега жудња за крвљу других, зашто земљу наше домовине натапа крв оних који су је створили и бранили? Јасан одговор не постоји, сви су вјерници националисти, али то није одраз човјека који вјерује. Онај који вјерује не наноси зло, не мрзи, он воли свим својим срцем оног једнаког себи, али и оног који то није. Тешко је данас градити друштво кад су му јединке неукротиве, примитивне и задојене мржњом. Један од најупечатљивијих догађаја у том погледу био је удаја Српкиње за Турчина, чин додатно опечаћен мудро изјавом кнеза Рогана да: „Ћуд је женска смијешна работа, / не зна жена ко је какве вјере, / стотину ће промијенити вјерах / да учини што јој срце жуди. ”

ОГЛЕДАЛО

Аналогно данашњици, овај чин би био осуђен од стране многих, уз аргументе који су контрадикторни човјековој улози у самој вјери, односно љубави и поштовању, те разумијевању. Комплетном људском роду недостаје разумијевања и љубави, свако иде ка свом циљу не помишљајући да на том путу створи пријатељства, и успије, него се од памтивијека игра на карту среће и зла, поступајући оштро националистички и грабећи сваку прилику смрти. Сматрам да је владика Данило настојао изградити те путеве, те донекле мирним путем покушао ријешити све, али човјеку је то очигледно страни појам.

Национализам је данас изражен у великој мјери, сматрам више него икада, те и данас постоји проблематика каљања вјера, али и добровољна промјена исте. Као закључак, из мог угла гледишта, људски род неће бити спреман да се међусобно воли и поштује све док најближи окрећу леђа једни другима, не слутећи колико су исти, колико су сви људи, и колико треба да теже ка оном једино битном: миру, љубави и јединству.

Маја Крстић

СШЦ Источна Илица, Источно Сарајево

Ментор: проф. Кристина Вуца

ДЕМОНИ ОПСЕДАЈУ МОСКВУ „НЕ РАЗГОВАРАЈ СА НЕПОЗНАТИМ ЧОВЕКОМ”

Друџа наџрада 5. БЕОГРАДСКОГ ОГЛЕДАЊА

Некакав чудноват човек виђен је како прилази двојици мушкараца који су засели на оближњу клупу крај Патријаршијских рибњака. Један заобљенији господин и други, у поређењу с њим витак, али више сасушеног изгледа него ишта друго, звани Михаил Александрович Берлиоз и Иван Николајевич Понирјов Бездомни. Човек који је наилазио био је крајње необично обучен и имао је једно црно а друго зелено око, што је довело до очигледног закључка да је он морао бити „странац”. Странац је и био, и то какав! Странац, јер уопште није пирпадао овом свету. Иронично, како страни господин каже, тако и би – Берлиозова глава заврши на столу за аутопсију потуно одвојена од остатка тела.

Тако је Булгаков, потпуно супротним редоследом од Дантеа, представио једног од својих главних ликова, професора Воланда – сотону лично. Он је тај који врти точак живота током читавог романа, исто као његов имењак Мефистофелес. „Један, два... Меркур у другој кући... Месец је зашао... шест – не – срећа... вече – седам... Одрубиће вам главу!” Тај кратак монолог који води пред Берлиозом и Бездомним служи да поткрепи причу о томе како је он професор црне магије, а уједно и веома вешто скрива или пак открива да ђаво само констатује шта ће се десити Берлиозу. Воланд није ни на који начин допринео Берлиозовом крају, кривци су само Анушка и његова смотаност.

Задивљујућа је техника којом Булгаков вешто и са лакоћом у свом роману успева да заслепи читаву читалачку публику јер се тек након читања промишља о постојању зла у роману. Открива се да

ОГЛЕДАЛО

зла у правом смислу није ни било, није постојало, иако писац веома отворено то признаје, служећи се још једном Гетеовим „Фаустом“:

- ...Па лейо, ко си?
- Део снаје сам која вазда
жели да њвори зло, а увек добро сазда.

То заправо даје не само јасан опис професора Воланда већ и читаве његове поворке. Током читавог тока романа не види се лоша намера демона. Када се удуби у дело, уочиће се образац по којем су казне дељене, ако се уопште и могу називати тако. Демони нису мизантропи, напротив, у овом потпуно изокренутом свету њихово кажњавање више личи на чињење услуга људима. Воланд никада не жели да увреди, али не сме бити дозвољено да се глупост шири док постоје они којима се у животу није посрећило, те немају капацитета да заштите свој ум од свега тога. Гледајући тако, сасвим су праведни, зар не? У роману Воланд представља идеју, најневероватнију и неуништиву креацију човечанства. Тада када је идеја створена, она се никада не може уништити, јер се зна да ипак „рукописи не горе“. Рачуни се једноставно изједначавају, незахвални бивају постављени на своје место. Први је Никанор Иванович Босој, који иако можда без зле замисли, сасвим довољно је похлепан да само тако прихвати свежањ новца за смештај демона, што резултира његовим хапшењем због поседовања и скривања четири стотине долара који су се „сами од себе увукли у његову ташну“. Посебан пример су жене на спектакуларној премијери професора црне магије, које су дозволиле да их охолост заслепи, борећи се за нове одоре не би ли постале оне којима се завиди, а завршавају голе на улицама уз подсмехе људи.

Од читавог тог Варијетеа настане мали Египат, а сцена је следећа: Жорж Бенгалски је фараон, професор је Бог, а његова два помоћника Арон и Мојсије. Једина разлика је у томе што је овом надобудном фараону и овом народу довољно само прво зло, а не свих десет, ако не рачунамо скинуту и потом по молби враћену главу господина Бенгалског. Уместо краве реке, ту су црвени папирићи који лепршају по сцени после ударца штапа по води, пардон, после пуцња из пиштоља у ваздух. То и приличи више јер било би непристојно да се крвљу натопа одела поштоване публике, поготово намерно. Зато сада, ако неке капне крв на њихове свечане ципеле, знаће да су то сами начинили јер су господину поред себе ископали око док су грабили црвене новчанице. Ђавоља казна за безбожно понашање. Демони се само играју са публиком и преко њих Булгаков преноси своју критику површности друштва које је спремно све да уради за папирни трон, заборављајући да се ништа не уништава тако лако као дрво, после чега нема ничега и не може бити ичега.

Воландова десна рука, безимена, а опет са два имена, што је крајње апсурдно исто као и лик, игра улогу секретара познатог страног уметника пошто се повукао са места црквеног хоровађе, на шта алудира и његово друго име Фагот. Међутим, изнад свега тога, Коровјов је тумач. Он служи како би изложио на видело све што је изворно лоше и корумпирано у друштву, да би разоткрио све оно бесмислено. Зато се и представља са „рецимо Коровјов” и таквог је изгледа, у одрпаној карираној одећи упареној са наочарима којима једно стакло фали а друго је напукло, јер оно што се разумело не мора се објаснити – овде то је апсурдност која саму себе одржава, те како ће изгледати неко на шта се она мора свести није битно. Када напуштају Москву, открива се да је мекетави Коровјовјој заправо тамнољубичасти витез мрачног лица који је осуђен зато што се на-шалио на рачун светлости и таме, па је морао да ту исту шалу вуче са собом много дуже. Сулудо!

У свом правом облику, танане дечачке грађе, Бехемот представља остатак московског друштва тог времена, док његов костим дворске луде у облику огромне мачке, како му по имену из књиге Енохове и доличи, са раскошним репом осликава узвишену интелектуалну сцену града. Како је Воланд идеја онога што треба да буде, а његов помоћник постојећи апсурд, Бехемот, у оба своја облика, чини реалност. Фокус је на ексцентричној природи демона која највише кроз сарказам слика стереотип Руса – рогобатан је и гаји љубав према пићу и оружју, често насилан, без икакве мере и вечно гласан. На крајње неумесан начин би се могло рећи да је та мачка простак, возика се градским превозом, а не плаћа карту, тврди да је Фрида једини кривац, да љубљени газда није имао везе са убиством детета „јер није он задавио дете у шуми”. Маргарита је била хитра да одре-агује на опаску. Насупрот лику мачора, његов прави облик који се открива на крају може бити метафора за остатак грађана Москве, слабашне и без могућности да раде било шта друог осим да мирно и немо гледају пред собом не би ли открили шта их то чека изјутра. Ипак, без обзира на телесни изглед, најбитније је то што је Бехемот стално у свом свету – представља стварну, разорену и умртвљену свест московских грађана.

Од свих демона Авадон на Маргариту разумљиво оставља највећи утисак, јер онима којима није време за њега се највише занимају, а „неће се ни десити, да се Авадон превремено појави пред неким”. То је била једна висока, мршава и бледа појава са тамним наочарама јер тај демон је правичан и непристрасан, те мора бити слеп. Појављује се још једном, на сотонином балу, али експлицитно се спомиње само када се појави пред бароном Мигелом и на часак скине своје наочаре, а овај потом пада на земљу. „Они имаху цара над собом анђела бездана, које је име на јеврејском Авадон, а на грчком Аполион” и

тима ништа више не остаје недоречено, што га људском уму и чини тако интригантним.

У пару уз делање увек иде онај који то дело чини, а за сејање смрти самовољно се поставио Азazel. Његова здепаста грађа и огавно лице урамљено риђом косом никога не заварава, што потврђује сам Коровјов када каже да никоме не би желео да упозна Азazела, било да је опасан револвером или не. Као што и доличи демону безводне пустиње, демону убици, Азazела карактерише насиље. Он је тај који гура Поплавског низа степенице, Лиходејева шаље на Јалту и изненадно стреља барона Мигела за праћење Јудиних стопа. Међутим, Азazel је и шармантан, зато је баш он одређен да доведе Маргариту професору. Добро је напоменути да Азazel остаје доследан свом опису у књизи Еноховој и даје Маргарити крему уз помоћ које ће се претворити у младолику вештицу, исто као што је у прошлости поделио са људима забрањена знања и посебно научио жене грешном обреду шминкања.

Занимљиво је и како, без обзира на то што су споредни демони нижег реда, Булгаков Хели и Фриди даје велике улоге у откривању лика ђавола. Хела се појављује као нага „риђокоса, очију које су сијале фосфоресцентним сјајем”, чији додир Варенуха описује као леден. Хела је вампир, а њен лик се може протумачити и као отеловљење пожуде – њен заводнички изглед и пољубац који даје Варенухи, мада је та персонификација крајње опскурна. Њена улога је ипак доста битнија када се други пут помене, односно када масира Воландову ногу док се он упознаје са Маргаритом. Тада се даје прва потврда ко је заправо тајновити професор јер ђаво је ипак преживео пад. Са друге стране, ту је Фрида преко које се на сотонином балу открива неочекивана карактерна црта домаћина. Воланд опрашта, то јест дозвољава да некоме буде опроштено. Он је тај који је рекао Маргарити после свечаности да ако осећа у свом срцу да Фриди треба бити опроштено за убиство свог новорођеног сина, она је сама може ослободити марамице, како је на крају и било.

Потребно је поменути и оне у најнижим редовима за које је Булгаков сам одредио да је требало да оду у пакао или да су барем за свога живота начинили нешто за шта заслужују да буду гости на сотонином балу. Ипак, пре тога, могла би се повући паралела између самог бала и његових гостију. Када се коначно попије крв издајника, као када се скину ружичасте наочаре, од свег кича и синестезије који су прикладнији музичком паклу Хијеронимуса Боша него неком балу, остао је само гломазан салон, без иједне проклете душе које су заправо само биле људи. То није госпођа Тофана, то је жена која је у затвору угушена за масовно тровање мушкараца. То није господин Жак, то је човек који је могао бити велик због свог умећа, а прославио се својим гресима. Када точак живота престане да се врти, човек је и даље само човек, ништа више.

ОГЛЕДАЛО

Ипак, постоји реп који иде уз ову рогату главу новчића, а то је Мајстор. Мајстор је пандан Воланду, само што се личност Мајстора никада није открила. Могло би се рећи да је он сам Булгаков, све-видећи, свезнајући маестро који читаоце води кроз вишеструко испреплетане путање до самог краја када све коначно букне у пламен и изгори, али опет, лице иза имена које чак није ни право, него га је Маргарита доделила, не спознаје се засигурно, за разлику од професора чији је лик дат само у делићима како би читалац сам сложио до краја слагалицу карактера. Самим тим што стоји равноправно наспрам Воланда, Мајстор није премоћан лик, није чак ни демон, мада свакако има својеврсне моћи јер и он врти точак живота људи, а ипак на крају благодари свог Понтија Пилата вечним миром савести и слободом која га је одувек чекала изван планине Пилатус.

На крају, испоставило се да је опседање било откровење. Демони играју улоге покровитеља уметности – лично закопавају московску интелектуално оронулу пустош и враћају некадашњи поредак. Ђаво није у ситним детаљима, већ у гро плану, битна је ширира схема ствари. Зато ђаво никада није био само Воланд, јер он је у свему, а Воланд је свуда. Москва је засејана пламеном зато што професор и сам добро зна – да би се један издигао, прво мора пасти, „јер си прах и у прах ћеш се и вратити”, а прах никада не иде увис.

Катарина Џикић

Филолошка гимназија, Београд

Ментор: проф. Весна Црепуљаревић

TOPLO LETNJE VEČE

Druga nagrada 5. BEOGRADSKOG OGLEDANJA

Kad sam došla u Beograd, bila sam mala. Dobro, nisam ja mnogo ostarila, da se razumemo. Ali sam još uvek imala to naivno, krhko dete u sebi koje se tek otrglo iz roditeljskog zagrljaja. Dobro se sećam... U moju osnovnu školu je došla devojka koja je tada bila maturant Filološke. Rekla nam je koliko voli svoju školu, koliko su joj protekle četiri godine značile, kako je upoznala ljude za ceo život. Zbunila sam se! Zvučalo je neverovatno. Uvek sam o srednjoj školi razmišljala samo kao o nastavku obrazovanja, nebitno gde i kako. I eto, objasnila nam je kako funkcioniše upis, prijemni ispit, kako je to biti u domu i sve ostalo što bi moglo da zanima decu koja treba da upišu srednju školu. Posebno sam se zainteresovala za japanski i pomislila kako bih mogla da pokušam da upišem baš Filološku. Iz nekog razloga sam čvrsto osećala da baš tu treba da budem i prvi put mi nije bilo svejedno kako će moje obrazovanje dalje da teče. Nisam upisala japanski, ali me to nije sputavalo da ga učim.

Tog jutra kada sam odlazila od kuće, baka je plakala. Mama i tata su spakovali moj kofer u auto i krenuli smo ka Beogradu, da se uselim u dom. Dok smo se vozili, ćutala sam i gledala kroz prozor. Posle dugo vremena gledala sam u predeo koji ću uskoro gledati i nekoliko puta mesečno. Već mi je dosadio.

Mislim da su me tinejdžerski filmovi lagali. Ništa nije onako kako sam zamišljala! Pravila, pravila, pravila! Pa uopšte mi se ne sviđa ovo mesto! Dobro. Navići ću se, zar ne?

Izdržala sam dva dana da ne plačem. Nedostaje mi kuća. Moja soba, moj pas, moja porodica. U kakvoj sam zabludi bila misleći da će ovo biti lako... Ali donela si odluku, mala ja, i sada treba da izdržiš. Podnesi ovo najbolje što možeš i sve će biti u redu, obećavam.

Prvo polugodište prve godine provela sam u agoniji. Ta agonija je ostavila posledice na moje ocene, volju, odnose sa prijateljima. I to ne pozitivne. Govorila sam sebi stalno kako ja to ne mogu, da nema smisla, da može samo da se pogorša. I da, imala sam mnogo pozitivnih ljudi oko sebe. Nije kao da sam bila okružena ljudima koji ne mogu da mi pomognu. Tu uviđam svoju prvu grešku. Sad vrlo dobro shvatam da je sve što sam tada mislila jedna velika laž. Laž u koju sam ubedila samu sebe. Ali pošto sadašnja ja nisam bila tamo da ovo kažem mlađoj sebi, prva godina je bila jedna duga, hladna zima.

OGLEDALO

Vreme je prolazilo, ja sam prolazila kroz različite faze svog odrastanja i počinjala da shvatam. Možda je smešno, ali knjige, pozorište i muzika su mi najviše pomogli. Hvala profesorki Vesni što me je naučila da volim knjige i književnost. Čak i lektiru! Muzika... Sećam se da sam pokušavala da volim ono što i drugi da bih se uklopila. Glupost, mala Nevena! Budi ponosna na ono što voliš i što te čini jednom jedinom u beskonačnom moru drugih. Jer, svako je jedinstven i ne postoji još jedna ti.

Toplo letnje veče - izašla sam sa svojim dragim prijateljima. Nema gužve, nema galame, samo zrikavci, mi i nebo. Neki od nas leže na leđima, drugi sede i gledaju u vodu - pričamo, smejemo se i sanjamo. Duže gledam u zvezde... Kako je lepo. Razmišljam o ljudima, o malom zraku koji isijava iz svakoga, nekad skriven, nekad ne. Iz sanjarenja me je trgnuo glas moje najbolje drugarice: „Gde si se izgubila?“ Nasmejala sam joj se. Gledam ih i srećna sam. Ovo veče nije ovoliko lepo zbog zvezda, već zbog nas.

Ne mogu ovo da nazovem Čemu me je naučila škola jer mislim da je tu ulogu igralo više stvari. Moja porodica, moji profesori, prijatelji, situacije i možda najvažnije, ja sama. Sada mogu da volim male stvari, da se iskreno smejem, da budem zahvalna. Naučila sam da proleće dolazi koliko god mu dugo trebalo i da to proleće zavisi prvenstveno od nas.

Nevena Kedžić

Filološka gimnazija, Beograd

Mentor: prof. Vesna Crepuljarević

ДОМОВИНА ЈЕ МЕСТО КОЈЕ НИЈЕ ОНО ШТО ЈЕСТЕ, НЕГО ЈЕ ОНО ШТО НИЈЕ

Трећа наџага 5. БЕОГРАДСКОГ ОГЛЕДАЊА

Човек може да се идентификује као појединац на више начина, јер сваки је човек склоп стечених особина, тежњи и осећања, али је исто тако производ генетски утканог материјала. Тај материјал је пренет кроз родитеље а уписан вековним родословом крвне линије једног поднебља.

Оно што нас чини особом је и тле са којег смо потекли, без обзира прихватили ми то или не. И све те сеобе народа, ратови и освајања, победе и порази неизбисиво су утиснути у нас, а кроз песнички термин „домовина”.

Много се песника и писаца поклонило пред овом моћном речју, покушавајући да глаголима и придевима овенчају оно што нам је интуитивно јасно – домовина је као мајка, њој припадамо и њена је љубав безгранична.

У данашње време лутања и релативних граница, када једним покретом миша прелазимо континенте и језичке баријере, чини се да се замагљује осећај припадности. Нисмо сигурни морамо ли да останемо у својој земљи ако је свет као шарени каледоископ могућности пред нама. Жудимо за променом, и ово што је овде не чини се толико важним да останемо. Али...

Црњански каже: „Могао бих у Данској, и у Шведској, и у Норвешкој, да живим. Па и на Исланду. Свуда има добрих људи. Један други глас у мени, на то, довикује ми да се варам. И, да среће нема ван оног места, где смо провели детињство и где смо се родили.”

Потоји један посебан моменат када се вратиш са путовања и на хоризонту се појави позната силуета вољеног града, и срце почне убрзано да лупа јер си се вратио, јер си на своме, јер има неке утехе као у мајчином загрљају.

Има и моменат када седиш на клупи у парку свог детињства, и свака клупа, зидић, свако стабло крије причу, носи истетовиран траг, чини нашу историју и буди снажне емоције дома.

Србија је много тога. А много тога и није. Као и свако вољено биће. И исто као то вољено биће, не волимо је упркос њеним манама. Волимо је због тих мана. Свака мана је један изазов. Свака мана је шанса да дамо свој допринос и учинимо бољим оно чему припадамо. Пружимо колико можемо и наставимо труд наших предака, њихов аманет, веру.

Петар Лазић је рекао: „Мојој отаџбини треба опростити. Имала је несрећно детињство”. Намучена је Србија, крварила су њена деца кроз векове жртвујући се за њену слободу, част и интегритет. Надамо се да је то од сада заувек прошлост, темељ од костију над којим је изграђена наша будућност. И да нам је дато време мира, у коме се част и интегритет могу постићи идејом и знањем. Коначно.

Нека тако постане Србија све што никада није била. Слободна и моћна, узвишена, вољена, чија младост својом жртвом неће плаћати цену свега набројаног. Нека буде оно што није.

Оно што не сме да се догоди је утапање речи домовина у позадину глобализације, заглупљивања, масе. Домовина је сидро које нас држи укотвљеним за смисао, даје нам идентитет и тежину. Породица и домовина су основна премиса и неизбежна лука мира, и нема те глобализације и савремених токова којима се сме допустити да то наруше. Ко не зна одакле је, не може нигде ни да стигне. Ако нема тог сидра, сваки поветарац нас може однети право у бесмисао. А та спознаја није тако снажна као што је била нашим родитељима и ранијим генерацијама. Ми смо „становници света”. А да ли смо? Шта је са дуговима?

Дугујемо породици која нас је штитила, али и граду или селу у којем смо расли, крошњи испод које смо стасали, ветру који нас је будио и чукундеди на имању који је још као дете оставио дом и пашњаке на Старој планини, и ратовао верујући да брани земљу не само за родитеље, другове и себе, него и за све нас у којима је још увек његова крв.

У име тих дугова, у име шансе да се унапреди једна намучена земља, вратимо се на Шантићеву заповест „Остајте овдје!”. Упићемо свет, обићи, научити, искусити, у фино ткање знања, а онда њиме покрити ово дивно тле домовине. Учинити је поносном. У име предака. За децу будућности.

**Лана Јовановић, Синиша Јанковић,
Вук Јуришић и Марко Крејовић**

Математичка гимназија, Београд
Ментор: проф. Радивоје Благојевић

ИЗГУБЉЕНИ

У БЕОГРАДУ

Трећа наџрада 5. БЕОГРАДСКОГ ОГЛЕДАЊА

Добар дан, господине! Добар дан, младићу. Живите овде? О, да, само напред Булеваром и десно у Десанке Максимовић, број 10. Одлично, јер, видите, ја сам први пут овде. Мислим да сам се изгубио. А шта сте тражили? Пут до срца Београда. Срце? Београда? Не бих рекао да сам чуо за то место. А шта је уопште то, продавница, ресторан? Нисте ме разумели, то је срце. Само срце. Ма сигурно мислите на посластичарницу „Срце”! Али далеко сте онда, она Вам је у Јелисавете Начић, на Дорћолу. Могуће, ипак, да је то. Хвала Вам, господине. Довиђења! Здравно остај, младићу!

Добар Вам дан! Здравно, девојко. Дуго већ живите у Београду? Па релативно, доселила сам се пре пет година. Зар? А одакле сте се доселили? Из Зајечара. И сигурно сте знали где је било срце Зајечара? О, и те како, то је, наравно, на Вашаришту, тамо где се одржава Гитаријада. А сигурно знате и где је срце Београда. Па то сваки пролазник може рећи! То је, наравно, на платоу где стоји Победник. Гледати с тог места на Ушће, на београдске мостове, на Нови Београд како врви од покрета, док иза Вас стоји ремек-дело наше културне заоставштине, то је величанствен и незабораван осећај сваки пут кад га искусите. Нисам ни ја разумела о чему ми причају док се и сама нисам попела на Калемегдан. Сада волим да се у шетњама задржим на том месту и размишљам са голубовима... А шта је с тобом, девојко, где је за тебе срце Београда? Не знам још, тражим га. Зато Вас и јесам зауставила. Али није то Калемегдан. Но, хвала Вам на помоћи и извините на сметњи. Никако, никако, драго ми је да сам могла да одвојим мало времена за твоју потрагу. Пријатан ти дан желим. Пријатан дан и Вама!

Добар дан, добри људи! Добар... АЛЕЕЕ! ЈЕДАН - НУЛААААА! ТИТУЛАААА! НА НА НАНАНАНАНАНААА! Кхм, да не знате можда где је срце Београда? Маракана, сав Београд је Маракана! ПЕВА МАРАКАНААА!

Добар дан, господине. Куда сте се запутили? Ах, добар дан, добар дан. Идем да вратим књигу у библиотеку. А коју то? Ах, Градску, свакако. Волите да читате? Ах, свакако, књиге нам пружају увид у свет, његову историју и традицију, у догађаје којима нисмо могли ни бити сведоци, а који могу бити тако представљени да се осећамо да смо ту, надохват руке, спремни да мењамо ствари онако како ми то желимо. А читате ли о Београду? Подразумева се! Ево, баш сам започео трилогију др Нелета о Солунској 28, њу и враћам сад да бих наставио са другом књигом. Онда је за Вас срце Београда свакако у књигама. Тако је, тако је, књиге су Београд осликале боље него било ко други, оне постоје од памтивека, вечне су, људи су само долазили и одлазили. Али срце Београда и није само у књигама. Оно је у свему што је вечно остало за тим пролазним људима, у свим кућама, зградама, парковима, споменицима, позориштима... свуда где погледате видите Београд записан у камену, цигли, земљи, асфалту, све то једнако одише душом овог града. Хвала Вам, господине, видите, ја сам се била изгубила тражећи срце Београда. Онда свакако немаш бриге, девојко, јер срце је свуда око тебе. Ако ви тако кажете. Хвала још једном и довиђења! "Ђења, 'ђења!

Добро јутро, госпођо! Добро и вама јутро, млади господине, шта желите? Па знате, ја... Хоћете можда кувани ђеврек, само што је изашао из рерне, не можете промашити! Видите, ја сам, у ствари, дошао неким другим добром. Знате, већ неко време се питам где бих могао наћи срце овога града, али слабо ми је досад ишло налажење одговора, да не кажем да се осећам помало изгубљено из дана у дан. Ааа, па што не рекосте одмах, па то је скроз јасна ствар. Не може бити нигде другде него у храни. То је оно што нас све повезује и зближава. Улази кроз сама уста, центар главе, и иде право у средиште тела и тако нам свима даје снагу! Са наших њива и наших фарми, све нас спаја на великим београдским пијацама. Па нисам сигуран да сам баш на то мислио, али хвала вам!

Ту сам, видео сам нешто што ме је подсетило на то. Пролазио сам даље али опет ништа, опет осећам ту усамљеност, изгубљен сам у овом граду још једном. Свакако, настављам да се шетам. Обишавши сва места која су ми посетиле машту након саме помисли на овај град и након силних разговора са свим људима који ми дају прву, а и другу асоцијацију на град Београд, јасно ми је било једно. Није ми тада било јасно како сам тачно дошао до таквог силног закључка, нити да ли има можда каквих скривених мотива иза тог мог закључка, али јасно ми је било једно. Више нисам био из-

ОГЛЕДАЛО

губљен. Знао сам тачно где сам и ко сам. Тада се разјаснило да срце Београда није место, нити какав предмет, већ смо то ми, људи који стварамо судбину, историју и садашњост исто колико и љубав, мржњу и тугу. Од тога тренутка било ми је јасно да сам баш тамо где треба, онако како треба, усред самог срца Београда.

**Анђела Миловановић, Ива Ничић,
Александар Цуцић и Страхиња Гвоздић**

Математичка гимназија, Београд

Ментор: проф. Ристо Јошански

Stayhome, Марија Баликов

ПОХВАЛА 12. БЕОКУЛИС-а: ЛИКОВНИ РАД

Уметничка школа Ниш

Ментор: проф. Оливера Станковић Петровић

РИЈЕЧ УНИШТАВА БЕЗ ТРАГОВА

Похвала 5. БЕОГРАДСКОГ ОГЛЕДАЊА

Многи не знају шта је ријеч заправо. Сматрају је небитном све док се не нађу лицем у лице са њом. Оне долазе и одлазе из наших живота, као људи, остављајући невидљиве трагове.

Довољна је само једна да нам промијени цијели живот. Ријечи боле, усрећују, растужују, љуте. Сви смо ми некад били њихове жртве, само што су неки знали како да се носе са њима. Ријечи су понеког научиле нечему, некога су мазиле, а некога уништиле. За некога је ријеч представљала срећу, а за неког тугу.

Ријеч ме је учинила јачом. Много пута ме је повриједила, али јој не замјерам. Схватила сам да све постоји с разлогом, као и ријеч. Увијек ме је пратила кроз живот и била мој најгори непријатељ и баш због тога сам је држала што ближе себи. Научила сам да на њу гледам другачије, да је контролишем. Не прихватам сваку, не саслушам сваку, не вјерујем свакој. Превазишла сам је, али оно што је остало су ожиљци на срцу. Невидљиви ожиљци који још увијек боле. Њих се не можете отарасити, нажалост, колико год да сте упорни. Никада не знате када ћете налетјети на њих, не можете се одбранити. Ријеч дође и оде, али ви одлучујете како ћете то прихватити.

Ријеч ме је учинила јачом и оставила невидљиве трагове крви.

Николина Радусиновић

Гимназија Слободан Шкеровић, Подгорица

Ментор: проф. Гордана Вучинић

SAVRŠENA MREŽA - ILUZIJA

Pohvala 5. BEOGRADSKOG OGLEDANJA

Sinoć sam legao poslije ponoći. Opet. Obecao sam sebi da ću odmah zaspati, ali me je dobro poznati unutrašnji poriv nadvladao. Uzeo sam telefon i manično ušao na Instagram. Svajpovao, lajkovao, gledao storijske, čudio se, divio i zavidio. Odjedanput, pogled mi nehotice skrenu ka vrhu ekrana; 05:32. Opet ću neispavan poći u školu i bezvoljnim pogledom zuriti u besmislene riječi na zelenoj površini i mamurna lica svojih vršnjaka.

Nedavno sam pročitao da tehnologija drži kormilo naših života. U prvi mah sam se podrugljivo nasmijao, a onda sam prizvao u sjećanje trenutak kada u džepu očajno tražim mobilni telefon, dok moji prijatelji opčinjeno zure u ekrane svojih tehnoloških čuda. Koristimo ih kada profesor piše na tabli, kada sjedimo u posljednjoj klupi, a naročito kada naši roditelji spavaju snom pravednika, spokojni jer su njihova djeca na bezbjednom. Često su sakriveni ispod klupe, u knjizi, ispod jastuka. Treba provjeriti društvene mreže, razgovarati i poslati poruku...

Kako smo i zašto dospjeli u ovu paukovu mrežu? Da li je ona ispletena sa namjerom da nas sputa, obećavajući nam bolji život od ovoga koji imamo? Uvjeran sam da smo svi podjed-nako krivi: i društvo, i porodica, i pojedinac. Sredina koja bez razmišljanja prihvata sve novotarije, porodica koja ne živi nego preživljava, mladi koji sebe sagledavaju u iskrivljenom ogledalu iluzija - savršeni su plijen koji nema izgleda da bez ozbiljnih posljedica izađe iz mreže u koju se svojevrijem zapleo.

Smatram da se iz nje možemo osloboditi samo uz bolno otrežnjenje. Treba da budemo svjesni da je mjera u svemu neophodna i da od te mjere zavisi da li će internet i sve što nam on nudi biti zamka za lakomislene ili koristan alat koji će nam unaprijediti život.

Svaki čovjek je sklon tome da sve što mu se pruži upotrijebi i zloupotrijebi, a do njega je da načini konačan izbor. Ono u šta sam potpuno siguran to je da je tehnologija dobar sluga, a loš gospodar.

Matija Milačić

Srednja ekonomska škola Mirko Vešović, Podgorica

Mentor: prof. Olivera Rogonjić

РАТ ОДНОСИ И ЖИВОТЕ И ВРЛИНЕ

Моје име одзвања у главама оних који не заборављају и одбија се о крхке зидове њиховог разума, ломећи га у парампарчад сликама њихове бурне и трагичне прошлости. Мој оштар, непријатан и загушљив мирис, који је мешавина барута и устајале крви, надражује слузокожу њихових ноздрва и отвара, наизглед, зацељене ране, које су још увек пуне сокова болних успомена. Тако је кратко моје име, а у стању је да изазове непрегледне потоке суза, грчење мишића који су били изложени болним искуствима и дрхтај усана при помену имена чије је сам животе одузео ЈА!

Рат је име моје! Име које ће се поновити онда када је, наизглед, заборављено. Ја сам онај који, за разлику од тог бедног човека, чијих сам се патњи толико пута нагледао, не заборавља имена ни број својих жртава. Гледао сам, не скрећући поглед ниједног трена, гледао сам сив, скоро беживотан поглед војника чије је лице било прекривено блатом и свеже проливеом крвљу. Једини знак по којем сам приметио да је војник жив, јесте то што је у недавно ископаном рову вукао свог рањеног пријатеља. Вукао га је пажљиво, трудећи се да рана, што је више могуће, остане нетакнута. А ја сам се смејао, немилосрдно газећи њихов ентузијазам, на самом почетку њихове пропасти. Просто сам имао нападе смеха кад бих гледао како јуришају, пуни наде да ће опет осетити мирис печеног хлеба у својим домовима и да ће их слике њихових најмилијих, које су брижљиво чували испод модрозелених униформи, заштитити непријатељског погледа. Одувек ми је било задивљујуће како је само један метак био довољан да измени не само бројчано стање у пуку, него и целокупно унутрашње биће оног војника који је посматрао лешеве својих сабораца, са којима је у периоду мира ишао под прозоре најлепших девојака, певајући. А онда, гледам га како крвав, надутих очију и измореног погледа, клати се лево-десно, и дугим, једва изведеним корацима, тражи преживеле по бојноме пољу. У његовој глави само је празнина. Можда се нађе и понека мисао о његовој жени, која скупљених руку и крвавих очију измучених несаницом, гледа кроз прозор у простране пољане, ишчекујући његов повратак. Мада, и таквих мисли, све је мање. Његова измучена душа само тражи спас. Више нису битни ни његови другови, ни његова породица. Сада је само битно да се ослободи канци бескрајне туге

ОГЛЕДАЛО

која је заузела место у његовом срцу. Ни боја његових очију, ни боја његовог лица, више није иста. Младић који је дошао на ово бојно поље са невероватном храброшћу и издржљивошћу, није више исти човек. Држећи га дуго у својим канцама, попут птице закључане у кавезу, учинио сам да заборави на очинске савете, мајчине очи и бројне заклетве које је дао отаџбини, не размишљајући шта ће га све дочекати.

Бројни губици које је доживео учинили су да изгуби себе, суштину свог живљења и разлог свог постојања. Од несаломивог и једрог младића, за неко време, направио сам живи леш који бесциљно хода, празне главе и уморних ногу. Моја моћ није несавладива, али, нажалост, последице које остављам трајне су и незаборавне.

Тамара Вукчевић

Гимназија, Врњачка Бања

Ментор: проф. Дијана Дуњић

PROLJEĆE

Još jedan predivan dan u nizu. Veseli sunčevi zraci nježno miluju tek proklijalu travu što se rađa u susret proljeću. Miris pažljivo raskopane, skoro neplodne zemlje, širi se vazduhom. Ljudi vrijedno prebiraju po svojim vrtovima i pokušavaju stvoriti topli dom za povrće što će hraniti porodice. Vrapci griju svoja tjelašca i migolje se u siromašnim krošnjama drveća, dok komšijski psi prekidaju ovu harmoniju i laju na nevidljive neprijatelje u vazduhu. Možda psi osjećaju ljudski sebičluk i mržnju više nego što to mi, tragovi u beskraju, možemo i što ćemo moći dok je svijeta.

Ovo je još jedan predivan dan koji posmatram naslonjena na prozor hladne sobe. Nakon svega što se dogodilo i što tek predstoji, jedini način koji meni obezbjeđuje sigurnost jeste druženje sa zidovima ove male, žute kuće. Moje kuće. A teško je, priznajem. Skoro je nemoguće odoljeti predivnom sunčanom danu i slobodi koju svaki zrak usijane zvijezde propovijeda. Izazovno je ostati priseban i ne otići u opuštajuću šetnju koja nam je sada najpotrebnija. Da sredimo misli i vidimo ko je jači - virus ili čovjek.

A kažu da ovaj virus nije opasniji od običnog virusa gripa i da su mnogo ozbiljniji slučajevi ovog drugog ostali neiskazani i nepoznati javnosti. Informacija da aktuelni virus nanosi veću štetu samo oslabljenim imunitetima, kruži internetom i zanemaruje činjenicu da su ti ljudi nečija djeca, stari roditelji, braća, sestre ili drage komšije koje te lijepo ugoste kada im doneseš novine. Ali nema veze. Svakako nam nije novo da budemo sebični i bezobzirni, jer smo u ljudskom univerzumu sami sebi najsjajnija zvijezda.

Izašla sam malo na vazduh. Tek sad primjećujem kako je mirisno i lijepo cvijeće koje moja mama uzgaja sa mnogo pažnje i ljubavi. Sada primjećujem ljepotu i životnu snagu koju svako sjeme stavljeno u zemlju nosi. Pridružila sam se svojim roditeljima u sadenju malog vrta iza kuće, da vidim ljepotu iz blizine i uzmem malo energije iz zemljišta. Da uzmem ono što ljudska vrsta nikada nije mogla ukrotiti. Da taknem tamnu, materinsku, svemoguću zemlju. A bilo je lijepo prstima preći kroz svježe iskopane redove za luk, šargarepu, blitvu i peršun i ne misliti o svijetu izvan te kapije što je stajala mirno, nepomično pored mene. Bilo je olakšavajuće ne zamišljati sebe kako preskačem ogradu i trčim na rijeku, oslobađajući se mraka što su nam mediji usadili u glave, baš poput sjemena koje sam pravilno rasporedila po ravnoj površini vrta. Bilo je sjajno, ali nije bilo moguće. Zato sam pokušala da ne mislim o tome i sa divljenjem sam posmatrala sve ono što je stajalo preda mnom, u miloj bašti, a što ja nijesam željela vidjeti. Možda zato što sam uvijek žurila i što sam bila zaokupljena drugim stvarima, jer pobogu,

tako ovozemaljski svijet funkcionise. A možda i zato što sam tražila ljubav, sreću, ali i smisao života daleko od mjesta na kojem zaista poživaju. A sada vidim da je sve tu, u ovoj maloj bašti što mi je nadohvat ruke, ali je nedokučiva. Vidim da je virus došao da nas uspori i da djeluje poput zarezeta u rečenici, tjerajući nas da nakon kratke pauze nastavimo dalje, nikad ne zaboravljajući početak rečenice i sve ono kroz šta smo prošli da bismo dostigli ovaj momenat.

A čudna je čovjek vrsta. Misli da se sve strahote i užasi ovoga svijeta dešavaju samo njemu. Gleda samo svoju stranu, a zaboravlja da ih uvijek ima više i da nije sam na kugli zemaljskoj.

A to nije jednostavno shvatiti i u potpunosti prihvatiti, bez bilo kakvog gubitka ili odricanja.

Teško je pomiriti se sa činjenicom da nijesmo jedini kojima je mrsko ostati još jednog lijepog, sunčanog dana u kući i osjećati se kao u tamnici. A sa druge strane, životinje u zoološkim vrtovima, kornjače u plastičnim kesicama i psi koji su vječno zarobljeni u skućenim kavezima ipak vole da "žive" na taj način. Virus će nam pomoći da usporimo i vratimo se na početak prethodne rečenice, koja će ovog puta vjerovatno biti drugačije formulisana.

Treba nama odmor od svega. Od pretjeranog razmišljanja, rada i trčanja kroz život. Virus je došao da nam da ono za čim žudimo, ali u isto vrijeme naplaćujući dug. A zašto? Nikad nijesmo u pitanju samo mi, ljudi. Možda ovoga puta treba posmatrati svijet iz drugačije perspektive. Perspektive virusa.

Dok sam sadila povrće i posipala ljubav po onome što nikada prije nijesam primjećivala, začuh prijatnu pjesmu ptica. Očistivši se od toplog zagrljaja zemlje, pogledah prema nebu, u beskonačnost i vesele daljine. Praveći najčudnije putanje, vrapci napraviše dva skoro savršena kruga i odletješe prema sjeveru. Pratila sam njihov ujednačeni let sve dok se nijesu utopili u beskrajno plavetnilo popodnevnog neba. Lavež pasa probudio me je iz sanjarenja i ja se vratih na tlo, u baštu, sa motikom u rukama punim zemlje.

Proljeće je dolazilo i to sam mogla osjetiti, uprkos svim ostalim stvarima koje u ovo doba lepršaju vazduhom. Bilo je nečeg predivnog u malom i sporom svijetu koji sam stvorila u svojoj glavi, ali i u tom mirisnom dvorištu. Bez ikakve žurbe i sa potpunom sviješću o problemu koji je planetu zavio u crno, posadila sam cvijet.

Najda Bučan

Koledž ujedinenog svijeta, Mostar

Mentor: prof. Tanja Čvoro

СУДБИНСКО ПРЕДОДРЕЂЕЊЕ У ЕПСКИМ НАРОДНИМ ПЕСМАМА

Народу је одувек било потребно објашњење за неубичајене појаве у природи и животу. Дуго су (не)погоде схватили као казну, благослов или наговештај од стране божанстава. Човек по својој природи тражи нешто више и боље од себе, што може да оправда туђе поступке и према чему може да гаји страхопоштовање.

У народној књижевности постоје устаљени мотиви који наговештавају одређене исходе. Један од њих су „два врана гаврана”, који увек означавају кобне вести. Описани су како се са бојног поља враћају крвавих ногу и кљунова. Није случајност што је баш ова птица гласник смрти јер се њихова црна боја доводи у везу са њоме. Након што гаврани изнесу детаље боја, особа која прима вести умире на лицу места. Једна од песама у којој се сусрећемо са овим мотивом јесте „Смрт мајке Југовића”, где мајка остаје тврда срца све док се не појаве гаврани и донесу руку њеног сина Дамјана, након чега она умире од туге.

Још два средства судбинског предодређења којима су се служили народни певачи јесу благослови и клетве. Намеће се закључак да су коришћени ради постављања неке врсте темеља и објашњења будућих поступака јунака. У песми „Урош и Мрњавчевићи” проналазимо специфично надовезивање клетве и благослова. Озлојеђени краљ Вукашин сматра да га је син издао, док је са друге стране милостиви Урош Нејаки, коме је Марко одредио да наследи земљу од оца. „Краљ га куне, цар га благосиља” – Вукашин предвиђа Марку смрт уз борбу под турском заставом, а кум му жели да остане заувек запамћен као велики јунак. Песма се завршава стиховима: „Што су рекли, тако му се стекло”, наговештавајући нам да су се она предвиђања обистинила.

Небеска тела и временске прилике често су коришћени као средство за предвиђање догађаја. У самом уводу „Диобе Јакшића” размера братске заваде дочарава се сликом звезде Да-

ОГЛЕДАЛО

нице која је била одсутна чак три дана због посматрања ове ситуације међу браћом. Њихова свађа била је толика да се о њој прича између Месеца и звезда, што нам најављује тежину догађаја.

Месец, заједно са Сунцем, игра врло битну улогу у песми „Почетак буне против дахија”. Њихово помрачење, киша метеора, грмљавина на Светог Саву, све су то прилике које српском народу наговештавају исходе устанка. Турци схватају те знакове и из страха траже помоћ у стакленој тепсији са звездама, јер се веровало да можеш да видиш своју будућност у одразу. Њихови обезглављени двојници са друге стране шаљу јасну поруку о завршетку.

Симболика натприродних појава у српској народној књижевности представља компликоване, али и лепе слике које подстичу слушаоца на размишљање. Један угао гледања на хиперболе коришћене у сврху предсказања може бити да су их певачи користили да би у слушаоцима пробудили још већу знатижељу и вољу да пажљиво слушају.

Ина Станковић

Филолошка гимназија, Београд
Ментор: проф. Весна Црепуљаревић

VJERUJEM U BOLJU BUDUĆNOST

Dok sam još mislila da mogu uticati na odluke moćnih ljudi, napisala sam im pismo. Zamolila da prestanu nasilje i ubijanja, jer djeca traže novi svijet u kome će se družiti, bez obzira na boju kože, vjeru ili naciju i bez obzira iz kojeg kraja svijeta dolaze. Mislila sam da će me čuti i poslušati. Tada bi u svakoj školi, svuda u svijetu učili nasmijajući mladi ljudi čiji je život ispunjen radošću, igrom, pjesmom i zabavom. Zna, rekla sam im tada da nema veze ako bude neka loša ocjena u dnevniku, možemo zaslužiti i prekora, ali ne i suze, jer mi tek odrastamo.

Zamolila samda nas puste da uredimo svijet po našoj mjeri. Da skijamo na Alpima i jedrimo morima, da putujemo avionima od Podgorice i Tivta do New Yorka, Moskve, Pariza i Rima. Da plovimo kruzerima od Havaja do Kotora. Da se budimo u ranu zoru sa prvim zracima sunca na plažama okeana i u maloj uvali Bokokotorskog zaliva, jer da bismo postali dio ovog svijeta, moramo ga prvo upoznati. Sve ovo je napisano prije nekoliko godina, kada sam mislila da mogu nešto promijeniti... Nastavili smo da živimo, onako kako moramo, a ne kako želimo. Prvo su podijelili ljude, jedno drugom smo postali neprijatelji i protivnici. Više nije bilo iskrenog radovanja nečijem uspjehu, već smo se trkali jedni sa drugima. Trkali smo se sa vremenom, misleći da ćemo ga stići i prestići. Zanimarili smo majku prirodu koja nam je sve lijepo podarila. Prestali smo da se osvrćemo na rijeke koje su odavno usporile svoj tok, na ptice koje su odletjele na neku drugu stranu, na cvijeće koje je procvjetalo i ubrzo uvelo. Živjeli smo brzo, žurnim koracima grabili prema nečemu, misleći da je to vrhunac naših želja. Pokušali smo da preusmjerimo avione i brodove, a nismo primijetili da je voz u kome se mi nalazimo iskočio iz šina i juri nizbrdo.

I evo nas na početku 2020. godine. Planeta Zemlja se budi. Odlučila je da nam skrene pažnju nasvoje postojanje i podsjeti da smo na nju zaboravili. Poslala nam je ovog nevidljivog neprijatelja, da nas ponovo spoji i približi, jer smo od prevelikog haosa zaboravili jedni na druge. Možda je sad trenutak da oživimo stare uspomene, obojimo život nekom svjetlijom nijansom. Dok satima gledam u televizor, smjenjuju se stravične brojke bolesnih i umrlih ljudi, zabrinutih ljekara i naučnika, a predsjednici pozivaju na red i disciplinu običnih građana, ali i na nesebičnu pomoć među državama i narodima jer moramo biti jedinstveni u borbi protiv

OGLEDALO

Corone. I ređaju se tako slike praznih bulevara, bez ljudi i automobila... Savjetuju da ostanemo doma. I evo me u svojoj sobi dok pišem ove redove. Čak i ja imam dovoljno vremena da razmislim i zapitam se gdje smo pogriješili, zašto nam se sve ovo događa, jesmo li to stvarno zaslužili. Već dugo ćutim i osluškujem tišinu. Razmišljam. Možda ćemo izgubiti neke drage ljude, ali ćemo morati da živimo sa tim. A kad sve ovo prođe, kad svijet ozdravi, primijetićemo cvat lipe ispred prozora, cvrkut ptica u njenim krošnjama, livadu prekrivenu najdivnijim poljskim cvijećem. Vazduh će biti čistiji, rijeke bistrije, a životinje sretnije. Poželjećemo da bosi hodamo po vlažnom pijesku i bacamo kamenčiće u more.

Biće opet lijepo.

Kristina Kamenarović

Gimnazija, Kotor

Mentor: prof. Ljiljana Čolan